

Міністерство освіти та науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет корекційної та соціальної педагогіки і психології
Кафедра психолого-медико-педагогічних основ корекційної роботи

Дипломна робота
магістра

з теми **«ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ
У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ»**

Виконала:
студентка KorL1-М 18 групи
Трайчун Віта Петрівна

Керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Вержиховська О.М.

Рецензент:
кандидат психологічних наук, доцент
Гаврилов О.В.

Кам'янець-Подільський – 2019 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ	6
1.1. Психологічна характеристика процесу мотивації	6
1.2. Зміст мотивації навчальної діяльності молодших школярів з типовим розвитком та порушеннями мовлення.....	14
Висновки до першого розділу.....	31
РОЗДІЛ II. МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ ПІЗНАВАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ	34
2.1. Обґрунтування методики дослідження мотивації учіння у молодших школярів із порушеннями мовлення.....	34
2.2. Аналіз результатів констатувального етапу дослідження.....	38
Висновки до другого розділу.....	61
РОЗДІЛ III. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ	64
3.1. Особливості формування мотивів навчальної діяльності у молодших школярів із порушеннями мовлення.....	64
3.2. Методика формування та аналіз результатів мотивів навчальної діяльності у молодших школярів із порушеннями мовлення.....	69
Висновки до третього розділу.....	74
ВИСНОВОК	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	83

ВСТУП

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку спеціальної освіти відбувається переосмислення концептуальних підходів до навчання і виховання дітей, які мають порушення мовлення та змісту їх корекційного навчання. Показник успішності даної категорії дітей пов'язаний з низьким рівнем їх пізнавальної мотивації.

Л.І.Божович, М.І.Матюхіна, А.Д.Маркова, У.Е.Мільман, Н.Г.Морозова, Е.Стоуне займалися вивченням мотивації учіння молодших школярів з типовим розвитком, особливостей розвитку їх мотиваційної сфери, а зокрема пізнавальних мотивів, проблем мотивації навчання. Дослідженням факторів навчальної активності потреби, мети, установки, почуття обов'язку, інтересів займався Г.Розенфельд; аналізом підходів до мотивації навчання з позиції сполучення в того самого учня з типовим розвитком різних мотиваційних факторів, взявши за основу контент-категорії Розенфельда, виділивши своєрідні «мотиваційні типи» займався К.Вепсяляйнен; дослідженням основних мотивів для вступу до школи дітей займався Л.І.Божович, основою яких він виділив бажання нової атмосфери, нових вражень, нових, більш дорослих товаришів; аналізом навчально-пізнавальних мотивів, що формуються в ході здійснення самої навчальної діяльності займалася А.К.Маркова; розвитком мотиваційної сфери на різних вікових етапах займалися психологи С.А.Мусатова, Й.Лінгарт, Л.С.Славіна.

Вивченням мотиваційної сфери дітей з первинними та вторинними порушеннями мовлення займалися такі вчені, як: М.В. Власова (вивчення особливостей домінування мотивів у дітей з проблемами у навчанні молодшого шкільного віку); А.А. Кулагіна (мотивація умінь першокласників з різним рівнем учіння); А.Н.Леонтьєв, А.К.Маркова (психологічні механізми мотивації навчальної діяльності); Е.М.Мастюкова, Б.І.Пінський (особливості мотиваційної сфери школярів з інтелектуальними та мовленнєвими порушеннями). Питання особливостей формування пізнавальної мотивації у

дітей з порушеннями мовлення ще не достатньо досліджено, що зумовило вибір теми дипломної роботи магістра «Формування пізнавальної мотивації у молодших школярів з порушеннями мовлення».

Мета дослідження – вивчити особливості формування мотивації учіння молодших школярів із порушеннями мовлення, їх вікові закономірності.

Гіпотеза дослідження – рівень успішності молодших школярів з порушенням мовлення залежить від мотивації учіння і рівня спрямованості на оцінку, чим вищий рівень мотивації учіння, тим нижчий ступінь спрямованості на оцінку.

Об’єкт дослідження – пізнавальна мотивація у молодших школярів з порушеннями мовлення.

Предмет дослідження – психолого-педагогічне забезпечення формування пізнавальної мотивації у молодших школярів з порушеннями мовлення.

Завдання дослідження:

1. З’ясувати теоретико-практичні основи формування пізнавальної мотивації у молодших школярів з порушеннями мовлення.
2. Обґрунтувати методику вивчення та дати аналіз результатів рівня сформованості пізнавальної мотивації у молодших школярів з порушеннями мовлення.
3. Розробити психолого-педагогічне забезпечення формування пізнавальної мотивації у молодших школярів з порушеннями мовлення.

Методи дослідження: теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури, методики дослідження пізнавальної мотивації, спостереження, бесіди з учнями та вчителями, констатувальний та формувальний експеримент, якісний та кількісний аналіз даних.

Експериментальна база: Кам’янець-Подільський багатопрофільний навчально-реабілітаційний центр, Кам’янець-Подільська спеціальна школа-

інтернат I-III ступенів Хмельницької обласної ради, Новоушицька спеціальна загальноосвітня школа-інтернат Хмельницької обласної ради.

Теоретична значущість полягає у з'ясуванні теоретико-практичних основи формування пізнавальної мотивації у молодших школярів з порушеннями мовлення.

Практичне значення полягає в обґрунтуванні методики вивчення та аналізі результатів рівня сформованості пізнавальної мотивації у молодших школярів з порушеннями мовлення; розробці психолого-педагогічного забезпечення формування пізнавальної мотивації у молодших школярів з порушеннями мовлення.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дипломної роботи магістра обговорювались на студентській науково-практичній конференції в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.

Публікації: Робота висвітлена у статті «Формування пізнавальної мотивації у молодших школярів з порушеннями мовлення».

Структура роботи: робота має вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки.

ВИСНОВОК

Теоретико-практичне вивчення проблеми формування пізнавальної мотивації у молодших школярів з порушеннями мовлення дало нам змогу зробити наступні висновки.

На сьогоднішній день мотивація як психічне явище трактується по-різному. В першому випадку – як сукупність факторів, що підтримують і спрямовують, тобто ті, які визначають поведінку, в другому випадку – як сукупність мотивів, в третьому – як спонукання, що викликає активність організму і який визначає її направленість. Крім того, мотивація розглядається як процес психічної регуляції конкретної діяльності, як процес дії мотива і як механізм, що визначає виникнення, напрямок і способи втілення конкретних форм діяльності, як сукупна система процесів, що відповідають за спонукання і діяльність. Мотив і мотивація – взаємопов'язані, взаємообумовлені психічні категорії, мотиви дії формуються на базі певної мотивації, і в той ж час через виникнення окремих мотивів можна впливати на мотивацію в цілому (тобто мотивація залежить від мотивів). Мотиви відносяться до дії, а мотивація – до діяльності.

Мотивація обумовлена потребами і цілями особистості, її уявленнями ідеалами, умовами діяльності, світоглядом, переконаннями і спрямованістю особистості, з врахуванням цих фактів відбувається прийняття рішень, формування наміру; на відміну від мотивації, мотив має більш вузьке значення, в ньому фіксується психологічний зміст, а саме той внутрішній фон, на якому розвертається процес мотивації поведінки в цілому саме мотив направляє дії людини на кожен момент часу; мотивація як процес спонукання людини до здійснення тих або інших дій і вчинків являє собою складний акт, що вимагає аналізу й оцінки альтернатив, вибору й ухвалення рішення, при підготовці і виконанні дій часто мотиви виявляють себе лише після того, як відповідна дія вже зроблена.

Особливістю мотивації більшості школярів молодших класів є беззаперечне виконання вимог учителів. Соціальна мотивація навчальної діяльності настільки сильна, що вони навіть не завжди прагнуть зрозуміти, для чого потрібно робити те, що їм велить учитель: раз велів, виходить, потрібно. Навіть нудну і марну роботу вони виконують ретельно, тому що отримані завдання здаються їм важливими. Це, безумовно, має позитивну сторону, тому що вчителів було б важко кожен раз пояснювати школярам значення того або іншого виду роботи для їхньої освіти.

Мотив навчання учнів з типовим розвитком і з порушеннями мовлення включає наступні фактори: інтерес до навчання взагалі (заснований, ймовірно, на потребі в нових враженнях від здобуття знань), бажання одержати освіту в зв'язку з розумінням її необхідності для життя і професійної діяльності, бажання заслужити похвалу, задовольнити своє марнославство (бути відмінником); наявність тільки соціально-рольових мотивів відвідування школи і відсутність мотиву навчання свідчить про їхню неготовність до школи; особливістю мотивації більшості школярів молодших класів є беззаперечне виконання вимог учителів; мотиваційну роль грають оцінки, які отримують школяр, вони сприймають оцінку як оцінку своїх старань, а не якості проробленої роботи; оцінка як провідний мотив навчання виступає в більш половини молодших школярів; у школярів, що добре встигають і виявляють інтерес до знань, «знані» мотиви збігаються з реальними, у школярів, що добре встигають, але без яскраво вираженого інтересу до знань, існує неповний збіг тих і інших мотивів, у них домінують мотиви: «отримання оцінки», «похвала» і «вимога»; не всі мотиви усвідомлюються молодшими школярами в однаковому ступені, до погано усвідомлюваного відносяться мотиви обов'язку і відповідальності, благополуччя, престижу, цілий ряд мотивів, пов'язаних зі змістом і процесом навчання (інтерес до об'єкта діяльності, до процесу діяльності, до результату діяльності).

Мотивами навчальної діяльності учнів з типовим розвитком і з порушеннями мовлення є соціально-психологічні фактори: бажання гарно виглядати в очах однокласників, обожнювання свого вчителя, бажання доставити йому задоволення своєю відповіддю на уроці й одержати від нього похвалу. Особливістю мотивації навчальної діяльності учнів з типовим розвитком і з порушеннями мовлення є неможливість довго утримувати енергію сформованого наміру. Важливим компонентом мотивів учіння є спрямованість активності його суб'єкта на той чи інший бік учбової діяльності. Мотиви учіння поділяються на пізнавальні і соціальні. Адекватним учбовій діяльності мотивом є спрямованість учня на оволодіння новими способами дій, саме засвоєння способів перебудови об'єкту, який вивчається, забезпечує становлення суб'єкта учбової діяльності. На формування мотивації учбової діяльності учнів з типовим розвитком і з порушеннями мовлення впливає рівень успіхів в навчанні, що успіх в ньому є джерелом позитивного ставлення до навчання.

Дослідження проводилось в Кам'янець-Подільському багатопрофільному навчально-реабілітаційному центрі, Кам'янець-Подільській спеціальній школі-інтернат I-III ступенів Хмельницької обласної ради, Новоушицькій спеціальній загальноосвітній школі-інтернат Хмельницької обласної ради. На констатувальному етапі дослідження використовувалась адаптовані методики «Спрямованість на здобуття знань», «Спрямованість на оцінку» запропоновані Е.П. Ільїним і Н.А. Курдюковою. Методика констатувального етапу дослідження включала два етапи: методика «Спрямованість на здобуття знань», методика «Спрямованість на оцінку».

Порівнюючи отримані результати можна зробити висновки про те, що учні молодших класів першої досліджуваного закладу погано адаптовані до навчання, так як успішність нижча, ніж в учнів цього ж віку іншої школи. Виражене негативне ставлення до навчання та вчителів. Також помітна різниця між розвитком пізнавальних мотивів у першому та другому

досліджуваному закладі. У першому закладі мотивація учіння та спрямованість на оцінку залишається на одному рівні, як в другому так і в четвертому класі хоча він має змінюватися, отже така тенденція може свідчити про те, що вчителі молодших класів першого досліджуваного закладу працюють неефективно, на що потрібно звернути особливу увагу, адже ці учні мають переходити у старшу школу до матеріал важчий і більший за об'ємом. На противагу в другому досліджуваному закладі спрямованість на оцінку та рівень мотивації учіння змінюється у кращу сторону, це помітно при порівнянні результатів дослідження в 2 та 4 класах даного закладу. Також ми визначили, що у дітей позитивне ставлення до навчання і для дітей вчитель авторитет та позитивний приклад, що свідчить про відмінну роботу вчителів та вихователів.

Порівнюючи результати дослідження другого та третього закладу, ми помітили що рівень мотивації однаково змінюється як в другому так і в третьому закладі, але в другому дещо нижчий показник. Більшість учнів другого закладу навчаються заради оцінок, але в меншому ступені, ніж в першому закладі, можна припустити, що надалі цей показник може змінюватись і далі, якщо ефективність роботи вчителів та вихователів не зміниться. Також дуже помітним явищем виявилось те, що рівень загального та психічного розвитку дітей з школи-інтернат, яка знаходиться недалеко від великого міста набагато вищий, світогляд та обізнаність учнів ширший, зовнішній вигляд, розвиток мовлення (словниковий запас слів дітей) кращий ніж у дітей попередніх груп. Ступінь спрямованості на оцінку залежить від рівня розвитку пізнавальних мотивів, а також від рівня розвитку мовлення учнів – чим вищий рівень пізнавальної мотивації, тим нижчий ступінь спрямованість на оцінку, що і підтверджує нашу гіпотезу, окрім того якщо існують порушення мовлення, то знижується рівень мотивації учіння, а спрямованість на оцінку підвищується.

Таким чином, виділяється така особливість у всіх трьох закладах – якщо учень є невстигаючим, то рівень мотивації учіння у нього, порівняно з

іншими учнями, буде набагато нижчим, а ступінь навчання заради оцінки вищим за навчання заради здобуття знань; помітна чітка різниця між результатами дослідження у першому та другому закладах, а саме у першому закладі вагомих зрушень у розвитку мотивації учіння не прослідковується в учнів різних класів, присутній підвищений рівень агресії у класах першого закладу і помітний високий рівень негативного ставлення учнів до вчителя в усіх трьох досліджуваних класах

Особливості формування мотивів навчальної діяльності у молодших школярів із порушеннями мовлення наступні: у молодшому шкільному віці період з'являються нові мотиви (потреби, інтереси, бажання), відбуваються перестановки в ієрархічній мотиваційній системі дитини; старі інтереси, мотиви втрачають свою спонукальну силу, на зміну їм приходять нові, те, що має відношення до навчальної діяльності, виявляється значимим, важливим, те ж, що має відношення до гри, стає менш важливим; помітна перевага мотивів над мотиваційними установками, тому що в основному ними ставляться мета на найближче майбутнє, пов'язана з дійсними подіями; у них з'являються нові соціальні установки, нові соціальні мотиви, зв'язані з почуттям обов'язку і відповідальності, з необхідністю одержання похвали («бути грамотним»); реально діючим мотивом є отримання високої оцінки або похвали, заради їхнього отримання дитина готова негайно сісти займатися і старанно виконати всі завдання; половина молодших школярів із порушеннями мовлення орієнтована на самооцінку, що має велике значення при формуванні мотиву; до кінця молодшого шкільного віку більшість молодших школярів із порушеннями мовлення при зміні загального змісту діяльності можуть змінювати конкретну мету, що свідчить про функціонування поворотного механізму формування мотиву; у школярів із порушеннями мовлення молодших класів удосконалюється вміння планувати свої дії; соціальні мотиви навчання по-різному виражені в школярів з різною успішністю, мотиви невстигаючих школярів специфічні, при наявності

сильного мотиву одержання гарної оцінки й схвалення коло їхніх соціальних мотивів навчання звужене.

На певному етапі формувального експерименту ми запропонували скласти перелік знань і вмінь з певної теми. Діти сприйняли це дуже серйозно. На перервах можна було чути обговорення того, хто більше матеріалу засвоїв, хто швидше засвоїв весь перелік знань. Активну участь в обговоренні своїх результатів брали усі діти. Ми використовували перелік знань спочатку тільки по двох досліджуваних тем. Діти швидко помітили відсутність цього виду роботи. За їх бажанням ми відновили використання переліку знань і вмінь у своїй практиці. У цілому простежилася тенденція зміни вузько-особистісних мотивів на широкі соціальні мотиви, мотиви благополуччя, престижу змінилися мотивами самовизначення, самовдосконалення. У мотиваційній сфері молодших школярів із порушеннями мовлення з'явилися пізнавальні мотиви, яких раніше практично не було. Наприкінці дослідження у молодших школярів із порушеннями мовленнями повторно діагностували характер мотивів навчання за допомогою тих же методик. Виявилась позитивна динаміка мотивів навчання, зміна наявних раніше на соціальні та пізнавальні мотиви, що грають істотно велику роль у навчальній діяльності; кваліфікувався інтерес до предметів, що вимагає розумового напруження; інтереси стали носити більш глибокий стійкий характер.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брунер Дж. О познавательном развитии: исследование развития познавательной деятельности / Дж. Брунер. - М.: Академия, 1981. – 272 с.
2. Васильев И.А. Мотивация и контроль за действием / И.А. Васильев, М.Ш. Магомед-Эминов. – М.: Академия, 1994. – 348 с.
3. Вилюнас В.К. Психологические механизмы мотивации человека / В.К. Вилюнас. – М.: Просвещение, 1990. – 328 с.
4. Вікова та педагогічна психологія / за ред. О.В.Скрипченко, Л.В.Долинської. – К.: Просвіта, 2001. – 416 с.
5. Власова Н.Н. Изучение особенностей доминирования мотивов у детей младшего школьного возраста/ Н.Н. Власова // Вопросы психологии. – 1997. – № 1. – С. 23.
6. Войтонис Н.Ю. Проблема мотивов поведения и ее изучение / Н.Ю. Войтонис. – М.: Просвещение, 1989. – 264 с.
7. Возрастная и педагогическая психология / под ред. А.В. Петровского. – М.: Просвещение, 1983. – 253 с.
8. Гаврилова Н.С. Порухення фонетичного боку мовлення у дітей. Монографія. – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друк-Сервіс», 2011. – 200с.
9. Гальперин П.Я. Введение в психологию / П.Я. Гальперин. – М.: Просвещение, 1986. – 317 с.
10. Гамезо М.В. Атлас по психологии / М.В.Гамезо, И.А. Домашенко. – М.: Педагогическое общество России, 2001. – 276 с.
11. Гвоздев А.Н. Вопросы изучения детской речи / А.Н. Гвоздев. – М.: Педагогика, 1981. – 173с.
12. Горов Е.И. Настольная книга практического психолога: учебное пособие / Е.И. Горов. – М.: Владос, 1999. – 160 с.
13. Ільїн Е.П. Мотивація і мотив: теорії і методи вивчення / Е.П. Ільїн. – К.: Вища школа, 1998. – 586 с.

14. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы / Е.П. Ильин. – Санкт-Петербург: Питер, 2000. – 512 с.
15. Кистяковская М.Ю. Развитие движения у детей первого года жизни / М.Ю. Кистяковская. – М.: Просвещение, 1990. – 366 с.
16. Кичатинов Л.П. Формирование мотивов деятельности школьников: учебное пособие / Л.П. Кичатинов. – М.: Академия, 1989. – 124 с.
17. Ковалев В.И. Мотивы поведения и деятельности / В.И. Ковалев. – М.: Просвещение, 1988. – 458 с.
18. Кулагина И. Ю. Мотивация учения у первоклассников с разным уровнем обучаемости: экспериментальные исследования по проблемам педагогической психологии / И.Ю. Кулагина. – М.: Школа-пресса, 1989. – 340 с.
19. Курдюкова Н.А. Оценивание успешности учебной деятельности как психолого-педагогическая проблема/ Н.А. Курдюкова// Психологический журнал. – 1989. – №6. – С.17.
20. Липа В.А. Психологические основы педагогической коррекции / В.А. Липа. – Донецк: Либидь, 2000. – 327 с.
21. Леонтьев А.Н. Потребности, мотивы, эмоции / А.Н. Леонтьев. – М.: Просвещение, 1981. – 364 с.
22. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики / А.Н. Леонтьев. – М.: Просвещение, 1982. – 234 с.
23. Леонтьев А.Н. Психологические механизмы мотивации учебной деятельности / А.Н. Леонтьев. – М.: Просвещение, 1981. – 456 с.
24. Логопедия: учебник для студентов Дефектом. Фак. Пед. Вузов // под ред. Л.С.Волковой, С.Н.Шаховской. – М.: ВЛАДОС, 1998 – 680 с.
25. Маркова А.К. Формирование мотивации учения в школьном возрасте / А.К. Маркова. – М.: Академия, 1993. – 240 с.
26. Маркова А.К. Мотивация учения и ее воспитание у школьников / А.К. Маркова, А.Б. Орлов, Л.М. Фридман. – М.: Школа-пресса, 1993. – 165 с.

27. Маркова А.К., Матис Т. А., Орлов А.Б. Формирование мотивации учения / А.К. Маркова, Т.А. Матис, А.Б. Орлов. – М.: Академия, 1990. – 278 с.
28. Маслоу А. Мотивация и личность / А. Маслоу. – М.: Просвещение, 1998. – 254 с.
29. Мастюкова Е.М. Ребенок с отклонениями в развитии / Е.М. Мастюкова. – М.: Просвещение, 1992. – С.18-20.
30. Матюхина Н.М. Мотивация учения младших школьников / Н.М. Матюхина. – М.: Просвещение, 1984. – 286 с.
31. Мерлин В.С. Лекции по психологии мотивов человека / В.С.Мерлин. – Пермь: Педагогика, 1991. – 240 с.
32. Мильман В.Э. Внутренняя и внешняя мотивация учебной деятельности/ В.Э. Мильман// Вопросы психологии. – 1987. – № 5. – С.7-12.
33. Моргун В.Ф. Психологические проблемы мотивации учения / В.Ф. моргун // Вопросы психологии. – 1986. – №6. – С. 32.
34. Москвичев С.Г. Проблема мотивации в психологических исследованиях / С.Г. Москвичев. – К.: Вища школа, 1994. – 112 с.
35. Нариси з олігофренопедагогіки/ за ред. Н.М. Стадненко–Кам'янець-Подільський: К-ПДПУ, 2002. – 200 с.
36. Обучение и воспитание детей с нарушениями речи: сборник научных трудов / С.Г. Москвичев. – М.: Педагогика, 1982. – С.34-81.
37. Педагогічна психологія /за ред. Л.М. Проколієнко і Д.Ф.Ніколенка. – К.: Вища школа, 1991. – 184 с.
38. Пейпер А. Особенности деятельности мозга ребенка /А. Пайпер. – М.: Педагогика, 1982. – 324 с.
39. Петражицкий Л.И. О мотивах человеческих поступков, в особенности об этических мотивах и их разновидности / Л.И. Петражицкий. – Санкт-Петербург: Питер, 1994. – 456 с.
40. Поваляева М.А. Справочник логопеда / М.А. Поваляева. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2001 – 172с.

41. Платонов К.К. Структура и развитие личности / К.К. Платонов. – М.: Просвещение, 1986. – 424 с.
42. Развитие мотивационно-познавательной сферы личности школьника в условиях учебной деятельности: сб. научных трудов / под ред. М.А. Поваляева. – Волгоград, 1985. – 324 с.
43. Рыбалко Е.Ф. Возрастная и дифференциальная психология / Е.Ф. Рыбалко. – Л.: Педагогика, 1990. – 340 с.
44. Сивере О. Е. Мотивация в основе познавательной деятельности учеников младших классов / О.Е. Сивере // Начальная школа. – 1988. – №8. – С 39-43.
45. Симонов В.П. Высшая нервная деятельность человека: Мотивационно-эмоциональные аспекты / В.П. Симонов– М.: Просвещение, 1989. – 248 с.
46. Синьов В.М., Г.М. Коберник. Основы дефектології: навчальний посібник. – К.: Вища школа, 1994. – 143 с.
47. Системные механизмы мотивации/ под ред. К.В. Судакова. – М.: Просвещение, 1989. – 264 с.
48. Соботович Е.Ф. Порушення мовного розвитку в дітей та шляхи їх корекції: навчально-методичний посібник / Е.Ф. Соботович. - К.: ІСДО, 1995. – С.45-63.
49. Соколова Е.Т. Мотивация и восприятие в норме и патологии / Е.Т. Соколова. – М.: Просвещение, 1986. – 160 с.
50. Селиверстов В.И. Современный комплексный метод преодоления заикания. Расстройства речи у детей и подростков / под ред. С.С. Ляпидевского / С.С. Ляпидевского. – М.: Просвещение, 1989. – 420 с.
51. Спирина Л.Ф. Особенности речевого развития учащихся с тяжёлыми нарушениями речи / Л.Ф. Спирина. – М.: Педагогика, 1980. – 192с.
52. Спирина Л.Ф., Ястребова А.В. Учителю о детях с нарушениями речи: книга для учителя / Л.Ф. Спирина, А.В. Ястребова – М.: Просвещение, 1985. – 144с.

53. Узнадзе Д.Н. Психологические мотивации поведения человека / Д.Н. Узнадзе. – М.: Академия, 1989. – 268 с.
54. Филичева Т.Б. Основы логопедии / Т.Б. Филичева, Н.А. Чевелева, Г.В. Чиркина. – М.: Просвещение, 1989. – 221с.
55. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность. /Х. Хекхаузен.– М.: Академия, 1986. – 478 с.
56. Худик В.А. Дитяча патопсихологія / В.А. Худик. – К.: Педагогіка, 1997. – 212 с.
57. Чирков В.И. Мотивация учебной деятельности / В.И. Чирков. – Л.: Школа-пресса, 1991. – 368 с.
58. Шеремет М.К. Логопедія. Підручник / М.К. Шеремет. – К.: Слово, 2014. – 672 с.
59. Щукина Г.И. Формирование познавательных интересов учащихся в процесс се обучения / Г.И. Щукина. – М.: Академия, 1982. – 468 с.
60. Щукина Г.И. Проблемы познавательного интереса в педагогике / Г.И. Щукина. – М.: Академия, 1982. – 340 с.
61. Эльконин Д.Б. Детская психология / Д.Б. Эльконин. – М.: Академия, 1980. – 534 с.